

APORTACIONS DE FAPAES AL: DOCUMENT DE BASES PER A LA LLEI D'EDUCACIÓ DE CATALUNYA

LES FAMÍLIES I LA LLEI D'EDUCACIÓ DE CATALUNYA.

Introducció:

- ▶ En les bases per a la Llei d'Educació de Catalunya hi trobem a faltar referències molt més clares i explícites al paper de la família. Sorprèn que, després d'arribar a acords importants que han quedat reflectits en el Pacte Nacional per l'Educació, aquestes bases pràcticament no parlin de la importància de les famílies en el bon funcionament dels centres escolars. A **FAPAES** partim d'aquests principis:
 - En l'educació d'una persona hi intervenen diferents agents: l'escola (professors, companys...), els agents socials (mitjans de comunicació, espais de participació social, altres entitats...), l'Administració educativa i la família. Els papers que uns i altres hi juguem són complementaris.
 - El important és tenir clar que els pares i les mares som, per definició, l'agent educatiu principal i que, per tant, qualsevol acord en educació ha d'incloure de manera inequívoca el paper reservat a les famílies.
 - Ha quedat abastament demostrat en diversos estudis i experiències que aquelles escoles que fomenten la relació i la participació amb els pares obtenen, per moltes raons, millor funcionament. La relació entre famílies i professorat és un dels eixos bàsics per a una bona educació dels infants i joves. Uns i altres hem de tenir clar que aquest treball en equip té una importància enorme.
 - Escola i famílies compartim responsabilitats (sobretot pel que fa a l'educació dels valors, les actituds i les normes) i som, tots dos, agents educatius fonamentals. La qualitat de la nostra relació serà la qualitat de la nostra acció educativa.
 - Avui, aquesta comunicació és més necessària que mai. En el món que vivim, els nostres fills reben multitud d'influències no controlades i, per tant, cal fer equip, més que mai, amb el professorat.
 - I encara un altra punt de pertinença important: la participació dels pares a l'escola complex, a més, un paper educatiu, d'exemple, envers els fills. Participar vol dir ensenyar als nostres fills a formar part d'una societat democràtica.
 - Per tant, estructurar un sistema educatiu perquè obtingui els millors resultats vol dir, entre d'altres coses, definir com s'han de relacionar escola i famílies: és a dir, quines són les responsabilitats dels uns i dels altres i com ha de ser la comunicació entre ells.

Famílies i escola: les nostres aportacions per a la Llei

1. Si l'escola ha de ser un espai obert a la participació dels pares, l'òrgan on aquesta participació es fa més palesa (el Consell Escolar de Centre) ha de ser fort.

És interessant tenir un consell escolar de centre que tingui, sobretot, una funció de control de la gestió, sobretot en els seus aspectes estratègics: projecte educatiu, projecte curricular, pressupost... Si acceptem la idea d'una escola oberta, entesa com agent educatiu que treballa en equip amb d'altres agents educatius, és lògic pensar en una orientació estratègica consensuada.

De tota manera, és igualment important que la gestió diària, la posada en pràctica de les estratègies, sigui una responsabilitat de la direcció del centre. És qui millor coneix els recursos que cal emprar per aconseguir els objectius i, si avancem en la direcció correcta, és qui té la millor preparació per a fer-ho.

Que sigui un òrgan de control de la gestió, però, no vol dir que no sigui un espai de participació molt important. Un dels més importants a l'escola, amb capacitat d'interlocució amb l'administració local i educativa. És un entorn adient per aportar idees, propostes i punts de vista per a la millora de la qualitat de l'educació, de manera activa i constructiva.

A **FAPAES** creiem, doncs, en els consells escolars. Per això, afegim que, més enllà del consell escolar de centre, és important que els consells escolars municipals i territorials, tinguin poder decisorí en algunes competències bàsiques, com per exemple en l'elaboració del calendari escolar o en la planificació dels centres (ubicació i qualitat). Creiem que l'administració hauria de consultar-los en el moment de prendre decisions sobre millores educatives fonamentals.

2. Les AMPA són entitats absolutament importants per a garantir una participació rica de les famílies a l'escola. Per tant, han de ser reconegudes i enfortides, des dels centres escolars i des de l'Administració.

Si acceptem la importància de les AMPA per la bon funcionament del sistema educatiu, els centres escolars han de fer esforços per tenir AMPA fortes i ben representades. Promoure la participació dels pares a les associacions és responsabilitat de les federacions, però també dels centres escolars i de la mateixa Administració.

Per garantir-ho, proposem:

- Reconèixer-les com entitats d'utilitat pública. Aquest reconeixement inclou prendre mesures fiscals i de suport a la tasca de les AMPA, com recull el Pacte Nacional per l'Educació. Cal que la Llei d'Educació de Catalunya ho tingui en compte.
- Que la fortalesa i dinamisme de l'AMPA sigui un criteri en el moment d'avaluar els centres.

- Que les AMPA tinguin una interlocució directa i fàcil amb l'Administració i, a més, rebin suport per a les tasques de formació de pares.

3. D'una bona tasca educativa dels pares se'n beneficia el conjunt de la societat. Per tant, no té sentit posar-hi obstacles: calen mesures que afavoreixin que tinguem famílies autènticament implicades en l'educació dels seus fills. La millor manera de fer-ho és provant de fer compatibles els horaris escolars, familiars i laborals.

Proposem:

- Mesures de l'Administració (decret) que garanteixin permisos laborals per a l'exercici d'aquesta tasca educativa. Els permisos laboral han de permetre, sobretot, dues coses:
 - o Fer compatible l'activitat laboral amb les obligacions educatives de les famílies.
 - o Fer compatible l'activitat laboral amb la participació al centre escolar (reunions amb tutor, reunions consell escolar i comissions d'escolarització).
- Canvi en el calendari escolar: recolzem la proposta que el curs comenci l'1 de setembre i acabi el 30 de juny, fent cada 40-45 dies una setmana no lectiva (extraescolar). Sens dubte, cal regular de manera adient les activitats que s'haurien de fer en aquestes hores no lectives, garantint que les famílies rebren un suport a l'hora de decidir i que tots els alumnes tinguin possibilitats d'aprofitar-les positivament. No és aconsellable fer horaris intensius els mesos de juny i setembre. És molt important que, en tot cas, la concreció dels horaris es faci tenint en compte les característiques (geogràfiques, climatològiques...) de cada territori.
- Obertura dels centres el mes de juliol, per tal que s'hi puguin fer activitats socioeducatives.
- Organització d'activitats educatives (amb suport econòmic quan sigui necessari i amb professionals degudament qualificats) més enllà de l'horari lectiu, amb participació dels ajuntaments i les AMPA.

4. Pares i professors patim el risc de trepitjar-nos el terreny. Actuem sobre la mateixa persona i, en algunes coses (sobretot en l'educació de les actituds i les normes) tots dos hi juguem un paper. Per tant, la comunicació és fonamental. Apostem per avançar en la definició de protocols que fixin les regles d'aquesta comunicació.

El concepte d'assignar, de manera clara, escrita i consensuada, les responsabilitat de totes dues parts durant l'etapa d'escolarització de l'alumne és molt ben valorada. Assignar responsabilitats és bo. Ajuda a treballar amb més eficàcia, a saber què li toca fer a cadascú.

Naturalment, els protocols hauran de tenir una forma i contingut per cada centre escolar, però defensem que la Llei d'Educació de Catalunya en reguli el seu ús. Entenem que el protocols haurien d'incloure, com a mínim:

- L'obligació del centre de donar una informació completa a les famílies sobre el seu projecte educatiu, funcionament i serveis.
- L'obligació de les famílies de respectar els projectes educatius del centre escollit per al seu fill.
- L'obligació de centre i família de donar tota aquella informació que sigui útil per al seguiment i optimització de l'aprenentatge de l'alumne.
- Els canals de comunicació establerts entre escola i famílies, així com l'obligació d'ambdues parts de respectar-los.

Un pacte d'aquestes característiques tradueix a la pràctica una idea positiva de la participació de les famílies: una participació constructiva, amb esperit de millora, més enllà de la reivindicació. A secundària, el pacte d'aquest tipus té molt de sentit, atès que la relació de les famílies amb l'escola disminueix respecte la primària.

5. Millorar la participació de les famílies inclou millorar la participació de l'alumnat. Ens agrada la idea de tenir una escola que promou que els seus alumnes participin.

Una bona manera d'educar els valors dels nostres fills és donant-los la possibilitat de posar-los en pràctica, de viure'ls directament. Donar-los eines i canals per a la participació és, en aquest sentit, profundament educatiu.

Proposem:

- Regular les reunions de delegats.
- Promoure les associacions d'estudiants.

ALGUNES APORTACIONS GENERALS SOBRE LES BASES DE LA LLEI

Consideracions generals

- Creiem en la necessitat i la utilitat d'una llei que, per fi, sigui una **oportunitat de consens** social i polític de país, que **reculli** el que s'ha fet i es fa de bo a les nostres escoles i centres i que sigui una **eina per a l'equitat** de la nostra població i **defineixi** els elements de **qualitat** que volem per al nostre sistema educatiu.
- En aquest període de **debat** del document de Bases, hi ha d'haver **temps suficient** per presentar propostes i demanar aclariments i per contestar-los, i això hauria de ser la conseqüència d'un procés ampli de debat. I ha de ser un procés transparent. No estem parlant d'un document fet a la mida del professorat però sense la participació i l'aliança d'aquest seria impossible tirar la llei endavant. No ens interessa tenir una presència únicament testimonial en aquest debat.
- Com a entitat signant del **Pacte Nacional per a l'Educació** – que té darrera seu un esforç de consens de molts mesos i uns compromisos que han fet seues administracions i entitats molt representatives del món educatiu del país -, prenem com a text de referència aquest Pacte en tot el que es refereix a model de servei

públic, concepte d'autonomia i de professionalitat docent, model de participació i de coresponsabilitats, alhora que fem una crida a continuar implementant les mesures contemplades en el Pacte Nacional d'una manera decidida i valenta.

- Tan important com el que hi ha escrit és el que **no hi trobem**:
 - l'**escola privada** i la **concertada** hi són citades amb molta menys profusió que la pública, i la llei ha de definir el model d'escola que es vol per al país, independentment de la seva titularitat;
 - la **inspecció educativa** i tota la seva tasca en un marc d'autonomia de centres i de cultura de l'avaluació;
 - els **òrgans col·legiats** de gestió i de participació com el claustre de professors, els equips directius, el consell escolar, les associacions de mares i pares o les d'estudiants, ...
 - No es parla, pràcticament, del **sector educatiu no escolar**.

No hauria d'espantar ser ambiciosos en matèria pedagògica: la llei hauria de definir quin **model d'escola** es vol per a Catalunya (pública, privada i concertada), quin **model de professorat** es vol per aquesta escola, i quin **model d'inspecció educativa** es vol per generalitzar la cultura de l'avaluació com a base del nou paradigma educatiu. Però la llei hauria de ser, també, un reclam a tots els agents educatius, socials, laborals, jurídics, de seguretat, generadors d'opinió, ... per col·laborar en aquest model d'educació que el sistema escolar no pot fer sol; col·laborar en el **model de ciutadà i ciutadana** que es vol per a Catalunya.

- Les dades que acompanyen el document són parcials i no expliquen, per elles soles, per què les coses van com van en el nostre sistema educatiu. No és difícil que, amb aquestes dades, algú faci la relació fracàs escolar – augment d'alumnat estranger; quan el percentatge d'aquest era molt més baix, ja hi havia un alt índex de fracàs escolar. Faltaria un **diagnòstic global i complert** en aquest sentit, que justifiqui el plantejament i les mesures que pretén la llei.
- La coincidència en el temps amb la publicació d'unes avaluacions que deixen la xarxa pública en una posició de debilitat respecte de la privada pot viciar el debat: no es tracta de proposar canvis només al sector públic de centres – agafant com a model la gestió dels centres privats – sinó de posar l'accent en aquelles **condicions** que eliminen al màxim les barreres en l'accés a un servei bàsic de qualitat – com és l'educació – i, per tant, **afavoridores de l'equitat i la qualitat** de l'educació per a tothom.
- Es fa referència a **conceptes** (com excel·lència, esforç, professionalització de la direcció, ...) que potser haurem de redefinir o tornar a **dotar de contingut** per part nostra. Només així sabrem, de manera clara, a què ens estem referint i a pronunciar-nos – en conseqüència – favorables o no al que es planteja. Per exemple, per a nosaltres no hi ha excel·lència sense equitat, és a dir, igualtat de possibilitats d'accés a aquesta excel·lència. I el nostre concepte d'esforç pot ser diferent del que determinats sectors utilitzen en referir-se a les oportunitats que es donen als joves de promocionar escolarment.
- I no es pot oblidar la necessitat de dotar la llei dels **recursos financers** que la facin viable.

Servei públic d'educació

- És important que s'esmenti quin és el **projecte específic** d'aquest servei públic que es defineix i que diferenciarà uns centres d'uns altres.
- Cal que la llei expliciti que el **servei públic** es fonamenta en l'**escola pública**, que és la que assegura que aquest servei bàsic es garanteix a **tots els territoris i racons** del país, i que la privada actua com a subsidiària de la primera. No ens agrada que el Servei públic d'educació es defineixi - d'entrada - com un servei mixt. Volem que quedi patent que un centre públic no és igual que un de privat. Perquè aquests darrers s'integrin al Servei públic d'educació cal que compleixin determinats requisits que no es donen de manera automàtica i que, ara, són lluny de ser aconseguits. Tal com es va signar al Pacte Nacional, la incorporació de l'escola concertada al Servei Públic d'Educació s'ha de fer a partir del compromís de coresponsabilitzar-se en l'atenció a totes les necessitats educatives i de garantir la transparència en la gestió i la participació de la comunitat educativa.
- Cal una **planificació**, que propiciï la cohesió social: escoles petites, adequació a les diferents realitats del territori, flexibilitat per a adaptar-se a diverses necessitats... Cal que es garanteixin els condicionants que porten a l'**equitat**. Els governs tenen l'obligació de construir centres públics on i quan faci falta i mai aquest deure pot ser subsidiari de la iniciativa social.
- Ens agrada que quedi recollida la idea de **zona educativa** que fa anys que vam començar a definir quan ens començàvem a plantejar projectes educatius i accions educatives coordinades en el marc d'un territori.
- Entenem que la **participació** i el **control social** són bàsics en la vida democràtica d'una comunitat educativa. El document de Bases no fa esment d'aquest aspecte, i considerem imprescindible que hi consti (Consells escolars i les seves comissions).
- En els informes de diagnòstic que s'han posat sobre la taula, així com en les recomanacions que ens fa la UE, constantment es fa esment de la nostra **debilitat en l'educació postobligatòria**. El Servei públic d'educació ha de contemplar tota l'educació al llarg de la vida i, en aquest sentit, considerem que les propostes que es fan sobre educació d'adults i ensenyaments postobligatoris són completament insuficients
- Quant a la possibilitat que s'obre de **gestió indirecta** dels centres públics ens sembla del tot improcedent. Crea una alarma innecessària perquè sembla que obri la via a altres xarxes de centres quan, justament, l'exemple del CEPEPC que s'esmenta a les Bases va tancar la possibilitat a altres xarxes, a diferència del que ha passat en altres comunitats. Ens decantem per esgotar les possibilitats que l'actual marc, amb les flexibilitzacions que s'apunten en l'adscripció a la docència i a la gestió dels centres, permet. I els casos excepcionals haurien de ser considerats com a tals.

Autonomia de centres

- El concepte d'autonomia de centre ha estat elaborat durant molts anys. Se n'ha plantejat l'abast i els seus límits i se n'ha contrastat amb el que n'opinen altres sectors i entitats educatives i creiem tenir argumentació per defensar-la. Estem

d'acord en la necessitat de plantejar un canvi en la cultura dels centres basats en aquest principi. Però convé precisar-ne alguns detalls.

- L'autonomia que defensem és la que va associada, tal i com es descriu en el Pacte Nacional per a l'Educació, al seu **exercici responsable** i a l'**avaluació dels seus resultats**. El subjecte d'aquesta autonomia és la **comunitat educativa** de cada centre. Aquesta autonomia ha d'anar acompanyada d'una flexibilització administrativa i ha de comportar un traspàs de poder de decisió als centres, per convertir-los en la unitat bàsica que, dotada dels mitjans i instruments necessaris, ho té tot per prendre decisions rellevants pel que fa a la resposta educativa més ajustada a la seva realitat. I això demana un alt grau de convicció, tant des del punt de vista dels centres com de les administracions, que han de viure una imprescindible i important modificació per fer-la factible.
- El **projecte educatiu** és l'element central i fonamental de l'autonomia. D'ell es desprenen la concreció curricular que correspon al centre, l'organització dels espais i del temps, els perfils professionals que més s'ajusten a les seves característiques, la dotació de recursos necessària, les necessitats formatives del seu equip docent i la seva gestió i direcció. És, per tant, l'inspirador del caràcter del centre i ha de ser avaluat internament i externament.
- Estem d'acord en la necessitat de potenciar la cultura de l'**avaluació**: en el punt de partença, en els processos i en els resultats. I en aquesta qüestió és fonamental el nou paper que ha de tenir la inspecció educativa; en el document de Bases no se'n fa referència.
- El model d'autonomia dels **centres públics** ha de partir de les possibilitats que tenen per ells mateixos; no ha de seguir el model dels centres privats ni entrar en dinàmiques privatitzadores. El que cal és un projecte comú que faci convergir capacitats i posicions personals; que hi hagi persones capaces i formades; que hi hagi un mínim d'estabilitat. El sistema d'adscripcions al lloc de treball necessita la base del **compromís**.
- Cal preveure la situació dels **centres en crisi**, i apostem per l'estratègia de redinamitzar-los a partir d'una certa refundació a l'estil dels centres de nova creació; és una experiència esperançadora que està donant bons resultats a casa nostra.
- En el tema de les **direccions dels centres** cal anar més enllà del poder burocràtic o professional i fer real el poder comunitari. La **comunitat educativa** ha de tenir la veu i la capacitat de decisió en cada centre, si bé la gestió dels equips directius – amb els seus càrrecs personals – precisa de modificacions que els dotin d'eines eficients, simples i ajustades que els permetin realitzar la seva funció en coherència amb el projecte educatiu que gestionen.
- S'ha consolidat la pèrdua de capacitat del **Consell Escolar** per escollir la direcció i no es parla dels òrgans col·legiats de gestió i participació: consell escolar, claustre, equip directiu i associacions de la comunitat educativa. En canvi, es parla de professionalitzar les direccions. Ens preocupa aquest model tan unipersonal i que això vagi en detriment de la implicació comunitària en els afers de tot el centre. Temes cabdals en l'exercici de l'autonomia com la definició dels perfils professionals necessaris, la valoració de les prioritats en l'obtenció de recursos específics, les necessitats formatives, l'organització, la concreció curricular, ... precisen d'una acció col·lectiva i hauríem de tendir cap a un model d'autonomia de responsabilitats compartides. En cap cas hauria de tendir a la creació d'un cos de directors propi.

- Ens preocupa que no es pugui desplegar la part de **concreció curricular** que correspon als centres i que la possibilitat de regular el temps pugui portar a l'establiment de la jornada escolar d'horari continuat.
- La **coresponsabilitat dels Ajuntaments** és important, però es fan necessàries unes línies polítiques molt clares perquè no es generin desigualtats en funció de les diferents conjuntures polítiques que es poden donar al llarg del temps.

Professorat

- **Estem d'acord** en el necessari canvi en la **formació inicial** que es planteja, especialment en reforçar la preparació psicopedagògica dels estudiants i la part pràctica d'aquesta formació, sense oblidar una preparació cultural àmplia.
- La Federació ha concretat per escrit ("Primeres aproximacions a una nova cultura educativa", 2007) el que haurien de ser les noves **competències professionals** de referència per aquesta formació inicial. En essència: **saber**, en forma de coneixements, per poder comprendre; **saber fer**, en situacions educatives, per poder influir en l'entorn; **saber estar** en la comunitat educativa, per poder participar i cooperar amb tothom; **saber ser**, per un bon equilibri personal i professional. Tot això implica que, professionalment, el docent ha de saber observar i reflexionar per detectar les mancances en l'entorn educatiu i dissenyar o reconduir aquells aspectes que no s'adapten a les necessitats de l'alumnat.
- El **perfil professional** que en resulta és el que s'hauria de tenir en compte a l'hora d'accedir als llocs de treball en els centres: que s'ajustin al projecte educatiu dels centres al que s'ha de servir. Aquest **compromís al projecte** (en un marc de drets i deures dels docents que arriben a un centre) ha de ser un dels trets definidors d'aquest perfil.
- En alguns perfils professionals hi ha un component psicotècnic (aptituds, habilitats, ...) que forma part de la selecció dels aspirants; potser també es podria contemplar per als aspirants a docents.
- El **Departament d'Educació** pot fer seves, **davant de la universitat**, les **demandes de formació inicial** que demana el sistema educatiu als seus futurs professionals. I si aquesta és millor (tot i que no òptima) per a les etapes d'educació infantil i educació primària, que serveixin de model per canviar la del professorat d'educació secundària.
- La llei ha de parlar de pedagogia després de tant de temps construït un model d'escola i, per tant, ha de parlar del què es demana dels mestres i professionals.
- **L'avaluació cal**. Però, qui la farà? Com? Què avaluarà? I per a què?
- La **formació permanent** no és només actualització; estem parlant d'una formació que ha d'estar al servei de les necessitats de l'equip i del projecte de l'escola. Per tant, parlem d'una formació **que forma part de la pràctica docent** i que es vincula amb **el que necessiten els centres**.
- Hi ha models de formació permanent (per exemple, a Euskadi) vinculada a les necessitats del centre, amb disponibilitat de temps suficient i de modalitat intensiva,

que lliga molt més amb les necessitats detectades des dels centres i la seva resposta en forma de mòduls formatius per a persones dels equips docents.

- El **projecte educatiu** del centre és el que **inspira el perfil professional** de l'equip docent i el **model de direcció**; no al revés.
- **Ens preocupa** l'ambigüitat del text en molts paràgrafs. Cal concretar el model que definim; si no, ens podríem trobar amb uns conceptes al servei d'uns objectius més que discutibles.
- En l'actualitat, **magisteri** no és una carrera a la que vagin a parar els millors estudiants ni suposa un procés selectiu important dels aspirants.
- En el disseny de la nova formació inicial, que contempla especialitzacions, no es pot oblidar el **tronc comú formatiu** de totes i tots els professionals docents. Les competències professionals bàsiques que cita el document són molt incomplertes.
- Ens preocupa, igualment, el llarg camí que encara queda per córrer per tal que l'actual **inspecció** sigui l'element clau en la nova cultura de l'avaluació que es vol implantar; les necessitats de formació en aquest col·lectiu són urgents.

La llei necessita un **suport social** important, i per això és necessari aportar el punt de vista propi i, també, col·laborar i buscar punts comuns amb altres entitats representatives de la comunitat educativa. Això demana temps. Com a Federació que va demostrar, en els tràmits del Pacte Nacional per a l'Educació, la seva disposició a dedicar temps i esforços per construir una **veu col·lectiva** el màxim de representativa de la **comunitat educativa** del país, demanem aquest temps necessari per a intentar-ho.

Som conscients que la llei no és només per al professorat, no és només per a un sector i que s'ha de tramitar i aprovar al Parlament. Però l'oportunitat històrica que hi veiem de consens social i polític per donar estabilitat al que s'ha fet i es fa bé i per plantejar una millora pactada del que, educativament, necessita millorar ens porta a fer pública la nostra disposició a treballar activament per aquest consens.

Barcelona, 19 de gener de 2008

FAPAES

C. Pere Vergés, 1,8.14

08020 BARCELONA

www.fapaes.net

fapaes@fapaes.net

Tel. 93.278.21.43

Fax 93.278.12.97